

Studijní text Vágnerová, M.

Sociokulturní problémy a odchylky v chování

Ukázky studijního textu Vágnerová, M. Sociokulturní problémy a odchylky v chování

3. Obecná charakteristika rodin pocházejících ze zemí, kde je určující islám

Muslimské rodiny, které přicházejí do ČR **mohou být značně rozdílné** a rozdílný může být i jejich postoj k různým hodnotám, včetně vzdělání. Stejná není ani míra jejich islamizace. Lidé, kteří žijí v České republice obvykle bývají umírnění islamisté. Dost často to jsou **lidé, kteří žijí delší dobu mimo zemi svého původu** a nebo ti, kteří z ní odešli právě proto, že zde vládnul autoritářský, přísně islámský režim. Obvykle jde o vzdělanější lidi, přestože v zemích jejich původu je úroveň vzdělání v průměru relativně nízká a často i specificky (nábožensky) zaměřená. Takové rodiny mohou mít jiné měřítko životních hodnot než je v jejich zemi obvyklé. Jejich cílem je často zajištění lepší budoucnosti pro své děti a tudíž kladou větší důraz i na jejich školní úspěšnost. (Jde o lidi z Pákistánu, Afghánistánu, Iráku, ale i z Čečenska a dalších zemí bývalého Sovětského Svazu.) Díky tomu, že v Česku není zakotvena nějaká islámská minorita do níž by postupně přicházeli další příslušníci rozvětvených rodin, nedochází zde ke kumulaci méně vzdělané sociální vrstvy uvedeného původu jako tomu je např. ve Francii nebo v Německu.

Významnou skupinu tvoří **smíšená manželství** mužů pocházejících z rodin, které žijí podle pravidel islámu a českých žen. Přestože tito muži bývají přijatelně adaptováni na zvyklosti české, resp. obecně evropské společnosti, a umí přijatelně česky, mohou u nich přetrvávat některé tradiční postoje přejaté z jejich původní kultury. Mohou ovlivňovat jejich očekávání ve vztahu k rodině, chování k dětem i manželce a nakonec i ke škole a ke způsobu výchovy a vzdělávání.

Obecné tendence, které vyplývají z islámské tradice, lze shrnout do několika bodů. V muslimských zemích je kladen silný **důraz na tradiční rodinu**, která je vícegenerační a uchovává si vazby s širokým příbuzenstvím. Taková rodina dává jedinci pocit bezpečí a sounáležitosti, ale zároveň ho do určité míry izoluje, zejména pokud by tito lidé žili v sociokulturně odlišné zemi. Pocit jistoty spojený s vázaností na široké příbuzenstvo muslimským rodinám žijícím v cizině chybí. Vytržení z rodinných vazeb je pro ně jednou z největších zátěží, se kterou se musí v souvislosti s přesídlením do jiné země vyrovnávat. Muslimové mají potřebu někam patřit, a proto se v Čechách sdružují s lidmi téhož původu nebo alespoň vyznávajícími stejné náboženství.

Identita jedince je v islámské kultuře vázána především na **příslušnost ke skupině**, tj. k rodině, a k islámu. Rodina má, přinejmenším navenek, jednoznačně patriarchální charakter, **autorita otce** je nezpochybnitelná. Muslimská rodina klade důraz na dobré vztahy a na respektování obvyklé hierarchie, která se řídí podle věku a pohlaví. Rodiče jsou vzorem pro své děti, ty je musí bez výhrad respektovat, a proto se jen velmi zřídka stane, že by jednaly v rozporu s rodičovskými požadavky.

Pro islámskou společnost je typický značný **důraz na tradiční diferenciaci genderových rolí**. Mužská role je považována za dominantní, ženská role je chápána jako podřízená, přinejmenším na veřejnosti. Ženy jsou ve větší míře koncentrovány na rodinu, muži jsou respektováni jako autorita. Mají povinnost postarat se o rodinu, což jim nepřináší jenom společenskou prestiž, ale i větší

odpovědnost a stres, zejména pokud nejsou z nějakého důvodu schopni tuto povinnost splnit. To se může snadno stát právě v cizí zemi, kde je blokuje nejenom neznalost jazyka a prostředí, ale chybí jim i propojenost se sociální sítí širokého příbuzenstva, které by jim mohlo pomoci. Život v malé a sociálně izolované rodině může být proto náročnější pro muže než pro ženy.

Omezená práva a velmi **striktní požadavky na regulaci chování žen**, resp. dívek, jsou jedním z největších rozdílů v pojetí rodových rolí. Tuto zvyklost si přinášejí muslimské rodiny do nové země, kde může vyvolávat údiv, ale i nesouhlas a odmítání. Ženy, které nebudou dostatečně samostatné, nebudou se svým okolím komunikovat, nebudou schopné a nejspíš ani ochotné se samostatně rozhodovat a přijmout zodpovědnost za vlastní volbu, budou svým okolím hodnoceny jako divné a nekompetentní. Chování k ženám, resp. dívkám, které je obvyklé v evropské společnosti, mohou muslimové posuzovat jako urážlivé a chování evropských dívek za vyzývavé a neslušné.

Přesídlení do země se zcela odlišným hodnotovým systémem a způsobem života může pro takové rodiny znamenat velkou zátěž, až sociokulturní šok, když zjistí, že pravidla, která uznávali a podřizovali jim svůj život zde neplatí. Pro evropskou společnost typická výchova k samostatnosti, k sebeprosazení, zaměřená na rozvoj znalostí a schopnosti kritického uvažování, není v souladu s jejich tradicemi. Proto nemusí být pro takové rodiny přijatelná, přinejmenším z ní budou v rozpacích. Reakcí může být **tendence k izolaci od majoritní společnosti**, která je v zásadních otázkách odlišná. S tím souvisí i případná rezignace na požadavky školy nebo odmítání některých předmětů, v nichž by výuka odporovala jejich víře (Javorská, 2001).

Následují kapitoly:

3.1 Výchovav rodinách vyznávajících islám a jejich postoj ke škole

3.2 Specifické problémy chování dětí z muslimských rodin a jejich vztahy svrstevníky

3.3 Možnostia limity spolupráce s muslimskými rodinami

3.4 Děti zrodin pocházejících z asijské části bývalého Sovětského svazu, kde je islámtradičním náboženstvím

4 Výchova a postoj ke škole v rodinách pocházejících z evropské části bývalého Sovětského svazu "

4.1 Adaptace dětí pocházejících z evropské části bývalého Sovětského svazu na českou školu

5 Hodnocení schopností dětí ze sociokulturně odlišného prostředí

6 Romská menšina a její charakteristické znaky

6.1 Romský styl života a jeho vliv na zvládání požadavků majority

6.2 Vlastnosti, které jsou pro Romy typické, vyplývají z vrozených dispozic i z tradice

6.3 Jazykové problémy a rozdíly v komunikaci

6.4 Vztah Romů ke vzdělání a k hodnotám majoritní společnosti

6.5 Rozdíly v postojích romských rodičů ke škole

6.6 Problémy spolupráce romské rodiny se školou

6.7 Chování romských dětí ve škole a jejich vztah se spolužáky

6.8 Pravidla, která je třeba respektovat při práci s romskou rodinou